

दाखल तारीख	०३/१०/२०२३
नोंदणी तारीख	०३/१०/२०२३
निकाल तारीख	१८/१२/२०२५
कालावधी	वर्ष २ म. ०२ दि. १५

नियंत्रण प्राधिकारी, उपदान प्रदान अधिनियम, १९७२
कामगार न्यायालय, अमरावती

(पीठासिन अधिकारी – श्री. नरेंद्र श्री. निसळ)

अर्ज उपदान क्र.११०६/२०२३

CNR No. MHLC270012502023

नि.क्र.ओ – ४

विश्वास शेषराव शेषेकर,

वय – ८१ वर्ष , कामधंदा – सेवानिवृत्त,

राहणार – शिरखेड,

ता. मोर्शी, जिल्हा- अमरावती

... अर्जदार

विरुद्ध

१. मुख्य कार्यकारी अधिकारी,

जिल्हा परिषद, अमरावती

२. गट विकास अधिकारी,

पंचायत समिती, मोर्शी,

जिल्हा परिषद, अमरावती

... गैरअर्जदार

विधीज्ञ :

श्रीमती के. बी. चेडे, विधीज्ञ, अर्जदारातर्फे

विधी अधिकारी (श्रीमती पी.वाय. कढरे) गैरअर्जदारातर्फे

न्यायनिर्णय

(दिनांक १८/१२/२०२५)

अर्जदाराने सदरचा अर्ज उपदान प्रदान कायदा, १९७२ कलमचे ७(४-ब) अन्वये उपदानाची रक्कम मिळण्याकरीता केला आहे.

अर्जदाराचे थोडक्यात कथन खालीलप्रमाणे -

२. अर्जदार गैरअर्जदार यांचेकडे दिनांक १८/०९/१९७६ पासून सातत्याने नोकरीला होते. अर्जदार दिनांक ३१/०७/२००० रोजी कृषी अधिकारी म्हणून सेवानिवृत्त झाले. त्यांचा शेवटच्या महिन्यातील पगार रक्कम रु.१२,५५८/- होता. त्यांनी एकूण २४ वर्षे सेवा केली. त्यानुसार ते रक्कम रुपये १,७३,८८०/- इतकी रक्कम उपदान म्हणून मिळण्यास पात्र आहेत. परंतु गैरअर्जदाराने त्यांना केवळ रु.१,०९,२००/- इतकी उपदानाची रक्कम अदा केली. उर्वरित उपदानाची रक्कम रु.६४,६८०/- ती मिळण्यास पात्र आहे. सदरची रक्कम मागणीकरून देखील गैरअर्जदाराने ती अदा केली नाही. म्हणून सदरचा अर्ज केला आहे.

३. न्यायालयाची नोटीस मिळाल्यानंतर गैरअर्जदार न्यायालयात हजर झाले. गैरअर्जदार यांनी नि.क्र.सी-२ अन्वये कैफियत सादर केली. गैरअर्जदाराच्या म्हणण्यानुसार अर्जदाराने त्यांच्याकडे दिनांक १८/०९/१९७६ ते दिनांक ३१/०७/२००० पर्यंत सेवा केली ही बाब मान्य केलेली आहे. त्याप्रमाणे अर्जदाराचा सेवा कालावधी मान्य केला आहे. परंतु अर्जदाराचे इतर मजकूर गैरअर्जदार यांना अमान्य आहे. जिल्हा परिषद कर्मचारी यांना उपदान अदा करणेकरीता महाराष्ट्र जिल्हा परिषद जिल्हा सेवा नियम, १९६८ मधील उपनियम ६ नुसार महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तीवेतन)

नियम, १९८२ च्या तरतुदी लागू आहे व त्यानुसार अर्जदाराला देय असलेली उपदानाची रक्कम रुपये १,०९,२००/- अदा करण्यात आलेली आहे. अर्जदारास उपदान प्रदान कायदा, १९७२ च्या तरतुदी लागू पडत नाही. अर्जदार शासकीय कर्मचारी आहे. अर्जदाराने मागणी केल्याप्रमाणे उर्वरित उपदानाची रक्कम मिळण्यास पात्र नाही. अर्ज मुदतीत दाखल करण्यात आलेला नाही. त्यामुळे तो फेटाळण्यात यावा.

४. अर्जदार व गैरअर्जदार यांनी त्यांचे अर्ज व कैफियतीमध्ये नमुद केलेल्या कथनांच्या अनुषंगाने नि.क्र.ओ-३ अन्वये मुद्दे काढण्यात आले. त्यानंतर अर्जदाराचा पुरावा नोंदविण्यात आला. दोन्ही पक्षकारांचा सविस्तर युक्तीवाद ऐकण्यात आला. त्यानुसार काढण्यात आलेल्या सर्व मुद्दांवरील माझे निर्णय मी कारणमिमांसेसह खालीलप्रमाणे देत आहे.

अनुक्रमांक	मुद्दे	निर्णय
१	अर्ज मुदतीत दाखल केला आहे काय व चालण्यास पात्र आहे काय?	होय
२	गैरअर्जदाराने उपदानाच्या रकमेची मोजणी योग्यरित्या केली नसल्यास व त्यांना पुरेशी उपदानाची रक्कम अदा केली नसल्याची बाब अर्जदार सिध्द करतात काय ?	होय
३	अर्जदार मागणी केल्याप्रमाणे उपदानाची रक्कम मिळण्यास पात्र आहेत काय?	होय
४	आदेश काय?	अंतिम आदेशाप्रमाणे

कारणमिमांसा

५. अर्जदार यांनी नि.क्र.यु-८ अन्वये पुराव्याचे प्रतिज्ञापत्र दाखल केले आहे. अर्जदाराने त्यांचे हकीकतीचे समनार्थ खालील कागदोपत्री पुराव्यांचा आधार घेतला आहे.

- १ सेवानिवृत्ती व उपदान आदेश फार्म -६ नि.क्र.यु-९
- २ सेवा पुस्तिका नि.क्र.यु-१०
- ३ उपदान नोटीस नि.क्र.यु-११
- ४ निवृत्ती वेतन गणक तक्ता नि.क्र.यु-१२
- ५ अंतिम वेतन प्रमाणपत्र नि.क्र.यु-१३

मुद्दा क्र.१

६. गैरअर्जदाराने त्यांचे कैफीयतीमध्ये उपदान प्रदान कायदयाच्या तरतुदी त्यांना लागू नसल्याबाबत कथन केले आहे. जिल्हा परिषद कर्मचारी यांना उपदान अदा करणेकरीता महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तीवेतन) नियम, १९८२ च्या तरतुदी लागू आहे. परंतु जिल्हा परिषद यांनी उपदान प्रदान अधिनियम, १९७२ चे कलम ५ अन्वये सुट असल्याबाबत कोणताही पुरावा दाखल केलेला नाही. गैरअर्जदार जिल्हा परिषद ही स्थानिक स्वराज्य संस्था आहे. अर्जदार त्यांचेकडे कृषी अधिकारी म्हणून नोकरी करीत होते. अर्जदार शासकीय कर्मचारी असल्याबाबत कोणताही पुरावा दाखल केला नाही. त्यामुळे प्रस्तुतचा अर्ज चालविण्याचे अधिकारक्षेत्र या प्राधिकरणास आहे.

७. अर्जदार गैरअर्जदार संस्थेतुन दिनांक ३१/०७/२००० रोजी सेवानिवृत्त झाले. प्रस्तुतचा अर्ज दिनांक ०३/१०/२०२३ रोजी दाखल

करण्यात आलेला आहे. उपदान प्रदान कायदा, १९७२ चे कलम ७ उपकलम २ अन्वये कर्मचा-याला देय असलेली उपदानाची रक्कम मोजुन ती कर्मचा-यास अदा करण्याची कायदेशिर जबाबदारी मालकावर आहे. उपदान प्रदान कायदा, १९७२ चे तरतुदी अन्वये विहीत मुदतीमध्ये उपदानाचा अर्ज नियंत्रीत प्राधिकरणाकडे सादर केला नसल्यास तो फेटाळण्यात यावा अशी कोणतीही तरतुद नमुद नाही.

८. मा. मुंबई उच्च न्यायालयाने व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदीवासी विकास महामंडळ, मर्यादीत नाशिक विरूध्द पुरुषोत्तम आसाराम राऊत व इतर, २०१५ (४) महाराष्ट्र लॉ जर्नल ३४२, खटल्यातील न्यायनिर्णयामध्ये असे अभिमत नमुद केल आहे की,

"उपदान प्रदान कायदा, १९७२ चे कलम ७ उपकलम २ अन्वये कर्मचा-याला देय असलेली उपदानाची रक्कम मोजुन ती कर्मचा-यास अदा करण्याची कायदेशिर जबाबदारी मालकावर आहे. सदरची जबाबदारी कलम ७ उपकलम १ अन्वये उपदान रकमेची मागणी करणारा अर्ज संबंधीत कर्मचा-याने दिला नसला तरी पार पाडणे आवश्यक आहे. त्यामुळे उपदानाची योग्य रक्कम अदा न करणे हे उपदान रकमेच्या मागणीसाठी नियंत्रण प्राधिकरणाकडे अर्ज करण्यासाठी सलग व अखंडीत कारण बनते. त्यामुळे अर्ज विहीत मुदतीत दाखल झाला नाही म्हणुन अर्ज फेटाळता येणार नाही. तसेच उपदानासाठीचा अर्ज वाजवी काळामध्ये दाखल होणे आवश्यक असल्याबाबतचे तत्व उपदान प्रदान कादयान्वये नियंत्रित प्राधिकरणाकडे अर्ज करण्यास लागू पडत नाही."

९. उपदान प्रदान कायदा, १९७२ च्या तरतुदी अन्वये गैरअर्जदाराने अर्जदाराला योग्य ती उपदानाची रक्कम अदा करणे बंधनकारक असतांना देखील ती अदा केलेली नाही. त्यामुळे प्रस्तुत अर्ज दाखल करण्याचे कारण कर्मचा-याचे सेवा निवृत्तीपासुन अर्ज दाखल करेपर्यंत सातत्याने घडत होते. अशा स्थितीत प्रस्तुत प्रकरणात मुदतीची बाधा येत नसल्याचे दिसून येते. त्यामुळे मुद्दा क्र.१ चे उत्तर मी होकारार्थी देत आहे.

मुद्दा क्र.२ व ३ -:

१०. अर्जदार यांनी त्यांच्या पुराव्या दरम्यान असे कथित केले आहे की, ते गैरअर्जदार यांच्याकडे दिनांक १८/०९/१९७६ पासुन नोकरीला होते. ते दिनांक ३१/०७/२००० रोजी कृषी अधिकारी म्हणुन सेवानिवृत्त झाले. त्यांचा शेवटच्या महिन्यातील पगार रक्कम रुपये १२,५५८/- होता. त्यांनी एकूण २४ वर्षे सेवा केली. त्यानुसार ते रक्कम रुपये १,७३,८८०/- इतकी रक्कम उपदान म्हणुन मिळण्यास पात्र आहेत. परंतु गैरअर्जदाराने त्यांना केवळ रु.१,०९,२००/- इतकी उपदानाची रक्कम अदा केली. उर्वरित उपदानाची रक्कम रु.६४,६८०/- ती मिळण्यास पात्र आहे. सदरची रक्कम मागणीकरून देखील गैरअर्जदाराने ती अदा केली नाही.

११. अर्जदार गैरअर्जदार संस्थेत दिनांक १८/०९/१९७६ पासुन ते दिनांक ३१/०७/२००० पर्यंत नोकरी करीत होते ही बाब गैरअर्जदार संस्थेने मान्य केली आहे. त्यानुसार मान्य असलेले तथ्ये सिध्द करण्याची गरज नाही. तसेच अर्जदाराने सेवा कालावधी सिध्द करण्याकरीता सेवा निवृत्ती गणक तक्ता नि.क्र.यु-१२ दाखल केलेले आहे. त्यानुसार अर्जदाराने

गैरअर्जदार संस्थेत २४ वर्ष एकूण सेवा केल्याचे दिसून येते. सेवा निवृत्ती गणक तक्ताचे (नि.क्र.यु-१२) चे अवलोकन केले असता, अर्जदाराचे शेवटच्या महिन्यातील मुळ वेतन रुपये ९,१००/-, व महागाई भत्ता रक्कम रुपये ३,४५८/- असे एकूण वेतन रक्कम रुपये १२,५५८/- असल्याचे दिसून येते. एकूण २४ वर्ष सेवाकालावधीकरीता उपदान म्हणून रक्कम रु.१,७३,८८०/- मिळण्यास पात्र असल्याचे दिसून येते. परंतु गैरअर्जदार यांनी केवळ रक्कम रुपये १,०९,२००/- अदा केले आहे. अर्जदाराचा एकंदरीत पुरावा लक्षात घेता अर्जदार उर्वरित उपदानाची रक्कम रुपये ६४,६८०/- गैरअर्जदाराकडून मिळण्यात पात्र असल्याचे दिसून येते.

१२. अर्जदाराने प्रस्तुत अर्ज उपदान रकमेवर १८ टक्के व्याजाची मागणी केली आहे. उपदान प्रदान कायदा १९७२ चे कलम ७(३-अ) नुसार देय असलेली उपदानाची रक्कम अदा न केल्यास केंद्र शासनाने अधिसूचित केलेल्या व्याजदरा अन्वये सरळ व्याज मंजूर करणे आवश्यक आहे. केंद्र शासनाने दिनांक ०१ ऑक्टोबर १९८७ रोजी कलम ७(३-अ) अन्वये प्रसिध्द केलेल्या अधिसूचनेनुसार सरळ व्याजाचा दर १० टक्के ठरविण्यात आला आहे. त्यानुसार प्रस्तुत प्रकरणात अर्जदाराला सेवानिवृत्तीच्या तारखेपासून रक्कम अदा करेपर्यंत १० टक्के सरळ व्याज मंजूर करणे योग्य होईल. म्हणून वरील सर्व बाबी व कारणमिमांसेच्या अनुषंगाने मुद्दा क्र.१ व ३ चे उत्तर होकारार्थी देवून मी खालील प्रमाणे आदेश पारीत करीत आहे.

आदेश

१ अर्ज मंजूर करण्यात आला.

- २ गैरअर्जदाराने अर्जदाराला उपदानाची रक्कम म्हणुन रूपये ६४,६८०/- (अक्षरी चौसष्ट हजार सहाशे अंशी फक्त) दि.३१/०७/२००० पासून रक्कम अदा करेपर्यंत १० टक्के सरळ व्याजाने अदा करावे.
- ३ गैरअर्जदाराने वर नमुद उपदानाची रक्कम एक महिन्याच्या आत अदा करावी. त्यानुसार गैरअर्जदार यांना नमुना आर ची नोटीस काढण्यात यावी.

न्यायनिर्णय खुल्या न्यायालयात जाहीर करण्यात आला.

(नरेंद्र श्री. निसळ)

अमरावती

न्यायाधीश,

दिनांक १८/१२/२०२५ कामगार न्यायालय, अमरावती

युक्तीवाद दिनांक	:	१८/१२/२०२५
न्यायनिर्णय थेट संगणकावर टाईप दिनांक	:	१८/१२/२०२५
न्यायनिर्णय तपासणी व सही दिनांक	:	१८/१२/२०२५